УДК 338.48:711.4:355.01(477)
Олонець Я.В.[1], Шелеметьєва Т.В.[2]
[1] студ. гр. ГФ-212 НУ «Запорізька політехніка»
[2] д-р. екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Олонець Я.В., Шелеметьєва Т.В.

Повномасштабна збройна агресія, спричинила глибокі трансформаційні процеси в усіх сферах соціально-економічного життя України. Однією з найбільш уразливих галузей став туристичний сектор, зокрема міський туризм, який до війни демонстрував динамічний розвиток у таких містах, як Київ, Львів, Одеса, Харків та Дніпро. Воєнні дії, загрози безпеці, руйнування інфраструктури, міграційні процеси та зміна поведінкових моделей споживачів суттєво вплинули на обсяги туристичних потоків, структуру попиту та умови функціонування суб'єктів туристичної діяльності.

Міський туризм традиційно відіграє важливу роль у формуванні доходів місцевих бюджетів, створенні робочих місць, розвитку малого й середнього бізнесу, популяризації культурної спадщини та підвищенні інвестиційної привабливості територій [1]. Проте в умовах воєнного стану його розвиток відбувається під впливом нових викликів: обмеження мобільності населення, зниження платоспроможного попиту, безпекові ризики, руйнування об'єктів туристичної інфраструктури, перебої в логістиці та енергопостачанні. Водночас у відносно безпечних регіонах спостерігаються процеси трансформації туристичного продукту, зростання ролі внутрішнього туризму, розвиток патріотичного, меморіального та волонтерського туризму.

За таких умов постає необхідність переосмислення теоретичних і практичних засад функціонування міського туризму, визначення адаптаційних механізмів його розвитку в умовах війни та формування стратегічних підходів до післявоєнного відновлення. Особливої актуальності набуває дослідження трансформації управлінських моделей, інструментів підтримки туристичного бізнесу, механізмів забезпечення безпеки туристів і збереження культурної спадщини.

Незважаючи на наявність наукових праць, присвячених розвитку туризму в умовах криз, питання функціонування саме міського туризму в умовах повномасштабної війни залишаються недостатньо систематизованими та потребують комплексного аналізу з урахуванням сучасних реалій України [2]. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження особливостей, проблем і перспектив розвитку міського туризму в умовах воєнного стану та формування практичних рекомендацій щодо його стабілізації та подальшого відновлення.

Особливості функціонування міського туризму в Україні проявляються у концентрації туристичних ресурсів і потоків у великих адміністративних та історико-культурних центрах, де поєднуються культурна спадщина, ділова активність, освітнє середовище й креативні індустрії.

Станом на 2025 рік в Україні налічується 463 населені пункти, яким офіційно надано статус міста. Ця кількість враховує всі міста незалежно від їхнього розміру чи населення. Нижче наведено наійбільши міста України за чисельністю населення (див. рис.1) [3].

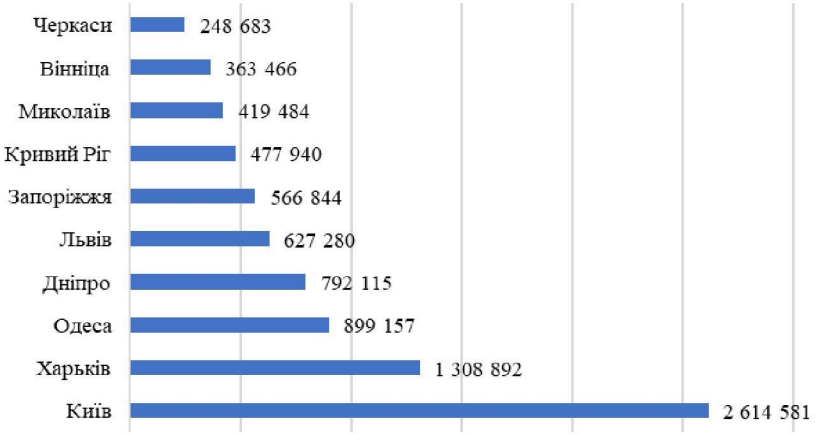

Рисунок 1 – Рейтинг найбільших міст України за чисельністю населення станом на 2025 рік, тис. осіб.

До десятки найбільших міст України за чисельністю населення у 2025 році увійшли Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Львів, Запоріжжя, Кривий Ріг, Миколаїв, Вінниця та Черкаси. Ці міста формують основні осередки міського туризму, оскільки саме тут зосереджена значна частина туристичної інфраструктури, культурних і історичних пам'яток, а також ділової активності. Велика чисельність населення створює як попит на туристичні послуги, так і пропозицію робочих місць у сфері гостинності, транспорту та обслуговування. Водночас концентрація туристичних потоків у цих містах визначає пріоритети розвитку міського туризму, вимоги до інфраструктури та безпекові стандарти, особливо в умовах воєнного стану.

Міський туристичний продукт має поліфункціональний характер, охоплюючи культурно-пізнавальний, діловий, подієвий, гастрономічний та освітній сегменти, що забезпечує диверсифікацію попиту. Водночас ефективність його функціонування значною мірою залежить від рівня розвитку транспортної, готельної, ресторанної, інформаційної та цифрової інфраструктури, а також якості міського середовища. В умовах воєнного

стану спостерігається переорієнтація на внутрішній туризм, посилення впливу безпекового чинника та зростання територіальної диференціації розвитку, що зумовлює трансформацію структури туристичних потоків і зміну підходів до організації туристичної діяльності в містах.

Отже, особливості функціонування міського туризму в Україні визначаються концентрацією туристичних ресурсів у великих містах та поліфункціональністю туристичного продукту. В умовах війни ключовими стають безпека, стан інфраструктури та переорієнтація на внутрішній туризм. Для стабілізації та розвитку міського туризму необхідні адаптивні управлінські підходи та підтримка туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Трегубова Т. К., Шелеметьєва Т. В. Міський туризм як стратегічний напрям розвитку міста. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України* : матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., Одеса, 9 квіт. 2025 р. Одеса, 2025. С. 249–253.

2. Гапонов Я. Р. , Шелеметьєва Т. В. Актуальність розвитку міського туризму в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Умань, 28–29 жовт. 2022 р. Умань, 2022. С. 22–24.

3. Найбільші міста України за населенням (2025). URL : https://www.worldometers.info/uk/населення/найбільші-міста-україна/ (дата звернення: 04.03.2026).